

PREPORUKA BROJ 178

U VEZI SA NOĆNIM RADOM

Generalna konferencija Međunarodne organizacije rada.

Koju je sazvaio Upravni odbor Međunarodnog biroa rada, održala je svoje 77. zasjedanje u Ženevi 6. juna 1990. godine,

Pošto je donijela odluku da usvoji neke prijedloge u vezi sa noćnim radom, odnosno četvrtom tačkom dnevnog reda zasjedanja,

Pošto je donijela odluku da će ovi prijedlozi poprimiti oblik preporuke kojom se dopunjuje Konvencija o noćnom radu, 1990. godine usvaja na dan 26. juna 1990. sledeću preporuku, pod nazivom Preporuka o noćnom radu, 1990.

I. OPŠTE ODREDBE

1. U cilju ove preporuke:

a) Pod terminom „noćni rad“ podrazumijeva se svaki rad koji se obavlja u vremenu od najmanje sedam uzastopnih časova, a obuhvata vrijeme između ponoći i pet časova ujutru, koje treba da odredi nadležni organ poslije konsultacija sa najreprezentativnijim organizacijama poslodavaca i radnika ili preko kolektivnih ugovora.

b) Pod terminom „noćni radnik“ podrazumijeva se zaposleno lice koje svoj posao redovno obavlja noću, a čiji broj radnih sati prelazi odedenu granicu. Ovu granicu određiće nadležni organi poslije konsultacija sa najreprezentativnijim organizacijama poslodavaca i radnika ili preko kolektivnih ugovora.

2. Preporuka se odnosi na sva zaposlena lica, osim na ona koja rade u poljoprivredi, stočarstvu, ribarstvu, pomorskom saobraćaju, unutrašnjoj plovidbi.

3. (1) Odredbe preporuke se mogu primjeniti putem zakona, kolektivnih ugovora, arbitražnih presuda ili sudskih odluka, nekom kombinacijom navedenog ili na drugi način koji je u skladu sa uslovima i praksom u datoj zemlji. Sprovodiće se putem zakona, ako se ne sprovodi na druge načine.

(2) Kada se odredbe preporuke sprovode putem zakona, prethodno se moraju obaviti konsultacije sa najreprezentativnijim organizacijama poslodavaca i radnika.

II. ČASOVI RADA I VRIJEME ODMORA

4. (1) Uobičajeno noćno radno vrijeme ne bi trebalo da traje duže od osam časova u toku 24 časa, osim kod onih poslova koji podrazumjevaju samo dugo prisustvo, čekanje ili stajanje na raspolaganju, u slučajevima kada alternativni rasporedi radnog vremena radnicima pružaju bar jednaku zaštitu u toku različitih perioda ili pak izvanrednim okolnostima koji priznaju kolektivni ugovor ili, u nedostatku, nadležni organ.

(2) Uobičajeno radno vrijeme noćnih radnika bi uglavnom trebalo da u prosjeku bude kraće, a nikako u prosjeku duže, od radnog vremena radnika koji isti posao obavljaju danju prema istim zahtjevima u istoj grani djelatnosti ili datom preduzeću.

(3) Noćni radnici bi trebalo da koriste, bar u istoj mjeri kao i drugi radnici, opšte mjere koje imaju za cilj skraćivanje uobičajenog nedeljnog radnog vremena i veći broj dana plaćenog odsustva.

5. (1) Posao bi trebalo tako organizovati da se, koliko je to moguće, izbjegne prekovremeni rad noćnih radnika prije ili poslije noćnog rada.

(2) Kod zanimanja koja podrazumijevaju posebne opasnosti ili veliki psihofizički napor, noćnim radnicima bi trebalo zabraniti prekovremeni rad prije i poslije noćnog rada, osim u slučajevima više sile, stvarnih ili potencijalnih havarija.

6. Kada rad u smjenama uključuje i noćni rad:

a) trebalo bi zabraniti rad u dvije uzastopne smjene osim u slučajevima više sile, stvarnih ili potencijalnih havarija,

b) trebalo bi garantovati, gdje god je to moguće, vrijeme odmora od najmanje 11 časova između dvije smjene.

7. Noćni rad bi trebalo da uključi jednu ili više pauza što radnicima omogućava da se odmore i okrijepe. Prilikom planiranja ukupne dužine ovih pauza trebalo bi da se vodi računa o zahtjevnoj prirodi noćnog rada za radnike.

III. NOVČANA NAKNADA

8. (1) Za noćni rad bi obično trebalo da se isplaćuje odgovarajuća novčana naknada. Takva naknada bi trebalo da bude veća od one koja se isplaćuje za isti rad koji se obavlja danju i:

a) trebalo bi da uvažava princip jednakog nagrađivanja muškaraca i žena za isti posao ili posao jednake vrijednosti,

b) mogla bi se putem dogovora, pretvoriti u slobodne dane.

9. Kada je novčana naknada za noćni rad uobičajeni element zarade noćnog radnika, ona bi trebalo da bude uključena u izračunavanje naknade za plaćeni godišnji odmor, plaćene dane praznika i druga obično plaćena odsustvovanja, kao i utvrđivanje doprinosa i davanja za socijalno osiguranje.

IV. SIGURNOST I ZDRAVLJE

10. Poslodavci i zainteresovani predstavnici radnika bi trebalo da imaju mogućnost da konsultuju zdravstvene službe za medicinu rada, tamo gdje one postoje, u vezi sa posljedicama raznih oblika organizacije noćnog rada, posebno kad noćni rad obavljaju ekipe u smjenama.

11. Prilikom utvrđivanja sadržaja zadataka koji se određuju noćnim radnicima, trebalo bi da se vodi računa o prirodi noćnog rada kao i djelovanjima faktora okruženja i oblika organizovanja rada. Posebna pažnja bi trebalo da se obrati na faktore kao što su toksične materije, buka, vibracije i stepeni osvjetljenosti, kao i oblici rada koji zahtijevaju poseban psihofizički napor. Nagomilani efekti ovih faktora i ovih oblika organizacije rada bi trebalo da se izbjegavaju ili smanje.

12. Poslodavac bi trebalo da preduzme neophodne mjere da se za noćni rad obezbijedi jednak nivo zaštite od profesionalnih oboljenja kao iza dnevnog rada, a posebno za izbjegavanje, koliko je god moguće, izolacije radnika.

V. SOCIJALNE SLUŽBE

13. Trebalo bi preduzimati mjere radi ograničavanja ili smanjivanja vremena koje noćni radnici provode putujući od svoje kuće do radnog mjesta, kako bi se poštedili od dodatnih troškova puta ili se oni smanjili, kao i za poboljšanje njihove sigurnosti kada putuju noću.

Ove mjere bi mogle da uključuje:

a) usklađivanje početka i kraja noćnog radnog vremena sa redom vožnje lokalnog javnog saobraćaja,

b) obezbjeđivanje, od strane poslodavca, kolektivnog prevoza za noćne radnike kada nema javnog prevoza,

c) pomoć noćnim radnicima za kupovinu odgovarajućeg prevoznog sredstva,

d) isplata odgovarajuće nadoknade za dodatne troškove prevoza,

e) izgradnja stambenih blokova na razumnoj udaljenosti od radnog mjesta,

14. Trebalo bi preduzeti mjere za poboljšanje kvaliteta odmora noćnih radnika. Ove mjere bi mogle da uključuje:

a) savjete, a kada je za to podesno, pomoć noćnim radnicima za zvučnu izolaciju njihovog stana,

b) koncipiranje i uređivanje stambenih kompleksa koji vode računa o neophodnosti da se smanji zvučni nivo.

15. Trebalo bi da se za noćne radnike obezbjede dobro opremljene prostorije za odmor na odgovarajućim mjestima u preduzeću.

16. Poslodavac bi trebalo da preduzme neophodne mjere kako bi noćnim radnicima omogućio uzimanje hrane i osvježavajućih napitaka. Takve mjere, zamišljene da zadovolje potrebe noćnih radnika, mogle bi da uključuje:

a) obezbjeđivanje, na odgovarajućim mjestima u preduzeću, hrane i osvježavajućih napitaka koja treba da se konzumiraju noću,

b) pristup prostorijama u kojima radnici mogu, u toku noći, da pripreme, podgriju ili konzumiraju hranu koju sami donesu.

17. Obim noćnog rada na lokalnom planu trebalo bi da bude jedan od faktora koji treba da se uzme u obzir prilikom odlučivanja o izgradnji jaslica ili drugih službi za staranje o maloj djeci, izboru njihove lokacije i utvrđivanju njihovog radnog vremena.

18. Državni organi, druge institucije i poslodavci trebalo bi da, na odgovarajući način, uzmu u obzir posebne napore kojima su izloženi noćni radnici prilikom utvrđivanja mjera za podsticanje stručnog obrazovanja i prekvalifikacije, kao i kulturnih, sportskih ili rekreativnih aktivnosti radnika.

VI. OSTALE MJERE

19. U bilo koje vrijeme trudnoće i čim se za nju sazna, žene koje rade noću i koje za to podnesu zahtjev, trebalo bi da, u mjeri u kojoj je to moguće, budu raspoređene na dnevni rad.

20. Kod rada u smjenama, prilikom određivanja ekipa za noćni rad, treba voditi računa o posebnim situacijama radnika sa porodičnim obavezama, radnika koji pohađaju stručnu obuku i starijih radnika.

21. Osim u slučaju više sile, stvarne ili potencijalne havarije, radnike bi trebalo obavijestiti o zahtjevu za noćni rad dovoljno vremena unapred.

22. Trebalo bi preduzeti mjere, u slučaju potrebe, kako bi noćni radnici, kao i ostali, mogli da koriste mogućnosti stručne obuke, uključujući i plaćeno odsustvo za potrebe obrazovanja.

23. (1) Na radnike, koji su napunili određen broj godina rada obavljajući svoj posao noću, bi trebalo obratiti posebnu pažnju prilikom raspoređivanja na upražnjena radna mjesta danju, a za koju posjeduju neophodne kvalifikacije.

(2) Trebalo bi izvršiti pripreme za takva prebacivanja tako što bi se, kada je potrebno, noćnim radnicima omogućila obuka za one poslove koji se obično obavljaju danju.

24. Kod radnika koji su napunili značajan broj godina staža kao noćni radnici sa posebnom pažnjom bi trebalo razmotriti mogućnosti za dobrovoljno prijevremeno penzionisanje ili penzionisanje u fazama, kada takve mogućnosti postoje.

25. Noćnim radnicima koji imaju funkcije u sindikatu ili predstavničkim tijelima radnika, bi kao i njihovim kolegama koji te funkcije obavljaju danju, trebalo omogućiti da te funkcije obavljaju u odgovarajućim uslovima. Kada se donose odluke o raspoređivanju predstavnika radnika na noćni rad, trebalo bi da se vodi računa o neophodnosti da tamo gdje se nađu budu u mogućnosti da obavljaju svoje funkcije.

26. Trebalo bi poboljšati statistike o noćnom radu i intenzivirati rad na studijima o efektima različitih oblika organizovanja noćnog rada, posebno kada se isti obavlja u smjenama,

27. Uvijek kada je to moguće, treba iskoristiti naučna i tehnička dostignuća, kao i inovacije u oblasti organizacije rada kako bi se ograničio noćni rad.